

moeilijkheden die zich voordoen bij het verhogen van de kwaliteit van het onderzoek. Engeland, Denemarken en Nederland hebben in deze een speciale positie, doordat zij vaak als initiators kunnen optreden.

Uit de vrije voordrachten licht ik er drie. Backer (Denemarken) gaf een overzicht van de eerstelijnsprojecten die op dit moment door de EEG worden gefinancierd. Twee van deze onderzoeken worden uitgevoerd door leden van de EGPRW: het eerste, dat vrijwel is voltooid, maakt een vergelijking maakt tussen de eerstelijnsystemen in Europa (binnenkort in boekvorm bij Oxfordpress), het tweede probeert inzicht te krijgen in de verwijspatronen van artsen in diverse landen (nog in *pilot*-fase). Nogmaals werd duidelijk gemaakt met welke veldproblemen internationaal onderzoek worstelt. Ogen-schijnlijk simpele onderzoeksvragen vereisen ingewikkelde *designs*.

Burke (Engeland) presenteerde het *design* van een *randomised controlled trial* waarbij het conservatief beloop van otitis media wordt vergeleken met een antibioticabehandeling. Tevens zal worden getoetst of antibioticoediening een uitbreiding van de ontstekings naar het andere oor voorkomt.

Gervas (Spanje) gaf een opsomming van de enorme problemen waar de eerste lijn in Spanje mee worstelt als gevolg van de regionale autonomie. Deze autonomie bemoeilijkt het tot stand komen van een gemeenschappelijke benadering van gezondheidszorgproblemen.

Waardering

Dankzij de toenemende waardering van de nationale huisartsengenootschappen en een aantal regeringen zal de EGPRW hopelijk in de toekomst steeds meer het voortouw kunnen nemen in internationaal onderzoek. De kwaliteit van de bijeenkomsten kan dit alleen maar ten goede komen.

De volgende bijeenkomst van de EGPRW vindt plaats in Antwerpen, van 21 t/m 23 oktober 1988.

Nota bene

Dokters leven langer dan hun patiënten, maar hebben er, getuige hun hogere suïcidecijfers, niet meer plezier in.

Stelling bij: Mackenbach JP. Mortality and medical care [Dissertatie]. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, 1988.

NWO Stimuleringsprogramma Huisartsgeneeskunde

Het NWO Stimuleringsprogramma Huisartsgeneeskunde beoogt een verbreding en versterking van de wetenschappelijke onderbouwing van de huisartsgeneeskunde in Nederland. Tien jaar lang zullen 25 jonge huisartsen zich gedurende vijf jaar wetenschappelijk kunnen bekwamen, naast een praktijkuitoefening van ongeveer eenderde van de werktijd.

Het programma wordt opgebouwd uit afzonderlijke onderzoeksprojecten per huisarts-onderzoeker. Voorstellen hiervoor kunnen door de projectleider(s) en de uitvoerende huisarts-onderzoeker bij de commissie worden ingediend. Zij zullen worden beoordeeld op grond van:

- aard van het onderzoek (patiëntgebonden, aandoeningsgericht);
- wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek;
- relatie van het onderzoek tot de huisartspraktijk;
- wetenschappelijke vorming tot huisarts-onderzoeker;
- kwaliteiten van de aspirant huisarts-onderzoeker.

Voor de vijfde ronde van dit programma is de inschrijving thans open. De sluitingsdatum is 1 september 1988. Nadere informatie en formulieren zijn verkrijgbaar bij de secretaris van de commissie, Dr. ir. J.O. de Boer, Stichting MEDIGON, Koningin Sophiestraat 124, 2595 TM Den Haag; telefoon 070 - 850 303.

Querido-stipendium

Doel van het Queride-stipendium is de bevordering van de preventieve gezondheidszorg in Nederland. Aanvragen voor het in 1989 te verlenen stipendium moeten voor 1 januari 1989 worden ingediend bij het secretariaat van het Praeventiefonds, Frankenstraat 3, 2582 SC 's-Gravenhage. Nadere informatie over de voorwaarden voor toekenning kan verkregen worden onder telefoonnummer 070 - 540 300.

RIAGG voor huisartsen vaak ondoorzichtig

Huisartsen hebben te weinig inzicht in het functioneren van de Regionale Instellingen voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG). Medewerkers van de RIAGG moeten individueel de verantwoordelijkheid krijgen om contacten te onderhouden met huisartsen en zoveel mogelijk afzien van formele procedures. Zo kan de betere samenwerking tot stand komen die zowel huisartsen als RIAGG-medewerkers wensen.

Tot deze conclusie komt de medisch-sociologe Tineke Alberts in haar in mei 1988 gepubliceerde doctoraalscriptie 'Van formele samenwerking naar continue integrale zorg, de relatie tussen RIAGG en huisartsen onderzocht' (vakgroep Gezondheidswetenschappen, afdeling Medische Sociologie, Rijksuniversiteit Groningen). Alberts onderzocht de relatie tussen de RIAGG in oostelijk Utrecht en de huisartsen in de omgeving door middel van een enquête onder RIAGG-medewerkers en vraaggesprekken met 25 huisartsen.

Zelfmedicatie

De Nederlandse consument gaat voorzichtig om met vrij verkrijgbare geneesmiddelen; vaak wordt eerst even afgewacht of een klacht niet vanzelf verdwijnt. Dit blijkt uit een onderzoek dat het Instituut voor Medische Statistiek heeft uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse Associatie van de Farmaceutische Industrie (Nefarma). Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een Omnibus-multi cliënt onderzoek. Daarin worden wekelijks circa 1050 huishoudingen ondervraagd. De gesprekken zijn gevoerd in september/oktober 1987.

In Nederland zijn 1.845 merkgeneesmiddelen op de markt, internationaal gezien een beperkt aantal. Per hoofd van de bevolking wordt in Nederland per jaar voor ongeveer f 200 aan geneesmiddelen (vrij verkrijgbaar en op recept) gebruikt. Dat is in vergelijking met de meeste andere Europese landen zeer weinig. Bij 44 procent van de diagnoses die de arts stelt, wordt geen geneesmiddel voorgeschreven. Dit percentage is het laagste in Europa. Ter vergelijking: in het Verenigd Koninkrijk wordt bij 26 procent van de diagnoses geen geneesmiddel voorgeschreven en in België is dit slechts het geval bij 8 procent.

Het aandeel van zelfzorg-geneesmiddelen in de totale omzet is, zeker in vergelijking met andere landen, bescheiden. Sinds 1981 is het aandeel van de zelfzorg gedaald van 10 naar 8 procent; in andere landen is dit aandeel 20 à 30 procent). Het totale assortiment geneesmiddelen in de zelfzorg-sector omvat ongeveer 450 preparaten. De belangrijkste groepen zijn (op basis van omzetten): geneesmiddelen voor de spijsverteringsorganen (22 procent), pijnstillers (20 procent), geneesmiddelen voor de huid (18 procent), vitaminepreparaten en tonica (15 procent) en geneesmiddelen voor de luchtwegen (10 procent).

Van de ondervraagden zegt 92 procent het afgelopen jaar last te hebben gehad van klachten. Hoofdpijn is veruit de meest voorkomende klacht: 37 procent noemt hoofdpijn als klacht. Andere belangrijke klachten zijn nervositeit/spanning en spierpijn.

De handelwijze bij klachten varieert. Opvallend is echter dat een groot deel van de respondenten zegt niets te hebben gedaan. Vaak genoemd is ook het gebruik van vrij verkrijgbare geneesmiddelen, vooral bij hoofdpijn en verkoudheid; 82 procent geeft er de voorkeur aan symptomen te bestrijden zonder geneesmiddelen.

Van alle respondenten zegt 74 procent vrij verkrijgbare geneesmiddelen in huis te hebben. Vrijwel iedereen (91 procent) zegt eerst de instructies (bijsluiters) goed te lezen, wanneer een vrij verkrijgbaar geneesmiddel voor de eerste keer wordt gebruikt. Men blijkt het meest geïnteresseerd in informatie over de bijwerkingen en de wijze van gebruik.

Ruim tweederde laat zich weleens adviseren door drogist of apotheker, met name over bijwerkingen, wijze van gebruik, effectiviteit en keuze van het soort geneesmiddel. Ingeval van lichamelijke klachten waarover men onzeker is, antwoordt 87 procent dat men niet aan zelfmedicatie doet, maar de huisarts raadpleegt.

Bron De Nederlandse consument en zelfmedicatie. Utrecht: Nefarma, mei 1988.

EGPRW-prijs naar Wigersma

De prijs van de European General Practitioners Research Workshop (EGPRW) is toegekend aan Lode Wigersma, wetenschappelijk medewerker aan de Faculteit der Geneeskunde van de Universiteit van Amsterdam, vakgroep Huisartsgeneeskunde. Wigersma ontvangt de prijs ter waarde van £ 1000 voor zijn onderzoeksvoorstel betreffende 'Effecten van HIV-antilichaams-testen in de huisartspraktijk in vijf Europese landen'. De EGPRW besloot vorig jaar tot de instelling van deze prijs ter stimulering van het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de huisartsgeneeskunde.

Het voorstel van Wigersma behelst een onderzoek met een looptijd van twee jaar naar de bijdrage die huisartsen door een goede informatieverstrekking kunnen leveren aan de preventie van de ziekte Aids. Het onderzoek zal zich richten op gedragsveranderingen van mensen die zich met een onderzoek om een HIV-test bij de huisarts melden. Aanleiding voor het onderzoek is de behoefte inzicht te krijgen in de effectiviteit van de bijdrage van huisartsen, die een belangrijke intermediaire functie is toegedacht in de nationale Aids-voorlichtingscampagne. Daarnaast voorziet het onderzoek in een inventarisatie van hulpvragen in de praktijk.

Jaarverslag CWO 1987

Activiteiten

Nadat in 1986 door het Praeventiefonds subsidie was toegezegd om het lage-rugpijnonderzoek te kunnen verrichten, startte de projectgroep de voorbereidingen voor het veldwerk in 27 praktijken door heel Nederland. Leden van de CWO coördineren op plaatselijk niveau twee tot acht praktijken. Vrijwel overal werd in de laatste helft van november met het veldwerk gestart. Daarvoor zijn regiocoördinatoren en deelnemende huisartsen, assistentes en fysiotherapeuten uitgebreid getraind. Chavannes en Faas werken in nauwe samenwerking met Gubbels en Van Eijk aan dit project.

Het onderzoek naar het natuurlijk beloop en de behandeling van bacteriële vaginose vond een onderkomen bij het EMGO. Boeke en Dekker zijn daar in part-time dienstverband aangesteld. Zij volgden een twee maanden durende cursus bij Prof. O.S. Miettinen in Montreal. Ook voor dit onderzoek startte het veldwerk eind 1987 in praktijken in Amsterdam en Twente.

Op de valreep kon ook het onderzoek naar laboratorium-aanvraagdgedrag onder dak worden gebracht. In dit onderzoek proberen Zaat en Van Lieshout of het mogelijk is door veranderingen aan te brengen in het aanvraagformulier voor laboratoriumonderzoek het aantal en de soort bepalingen te beïnvloeden. Vanaf voorjaar 1988 zal Zaat dit onderzoek uitvoeren in een tijdelijke aanstelling bij het HIVU.

Een belangrijke gebeurtenis was het verschijnen van de geheel herziene tweede druk van het boekje 'Wetenschappelijk onderzoek in de huisartsgeneeskunde' in de serie NHG-publikaties.

Beleid

Anticiperend op het standaardenbeleid werd een notitie geschreven en werden gesprekken met het DB gevoerd. De twee pijlers van de CWO – enerzijds eigen scholing en onderzoek, en anderzijds scholing van/advisering aan anderen – blijven overeind. In de toekomst kan de CWO betrokken worden bij het toetsen van aangeboden concept-standaarden op hun wetenschappelijke achtergronden.

Scholing

Het jaarlijkse CWO-weekeinde behandelde de begrippen confounding en interveniërende variabelen. Aan de hand van gefingeerde uitkomsten van het vaginose-onderzoek werd enthousiast geoefend, ook door een groot aantal externe belangstellenden uit de huisartseninstituten.

In de eigen scholingstijd zijn de oefeningen voor het oefeningenboek verder bewerkt. Dit zijn praktische oefeningen die horen bij het boek 'Wetenschappelijk onderzoek in de huisartsgeneeskunde' van Van Eijk en Gub-

bels. Het manuscript is klaar en zal in de serie NHG-publikaties bij Meditekst verschijnen.

Publikaties en voordrachten

Boeke J. Naar een kritische huisartsonderzoeker. Voordracht Referatendag NHG/RUL, Maastricht, 2 oktober 1987.

Boeke J. Bacteriële vaginose. Recensie dissertatie van W. van der Meyden. SOA 1987; 8: 13-4.

Van Eijk JThM, Gubbels JW. Wetenschappelijk onderzoek in de huisartsgeneeskunde. 2e herz. dr. Lelystad: Meditekst, 1987.

De Haan J. De praktijkassistent, het verrichten van medische taken door de praktijkassistent. Praktijk Management 1987, september, 18-21.

Rutten G, Faas AA, Chavannes A. De behandeling van lage rugpijn: wat is zinnig. Huis Wet 1987; 30: 346-8.

Leden

Na vele jaren lidmaatschap bedankte in de zomer W. Meyboom als lid van de CWO. Zijn vertrek werd weliswaar begrepen maar zeker betreurd. Zijn inbreng is lange tijd heel groot geweest. In zijn plaats werd H. Kasbergen in de CWO opgenomen.

De samenstelling van de CWO is per 31-12-87 als volgt: A.P.J. Boeke, voorzitter; J. Zaat, secretaris; J. de Haan, penningmeester; L. van Berkestijn, A.W. Chavannes, mw. J.H. Dekker, A. Faas, mw. M. den Hollander, G. van Lieshout, W.G. van Loenen, H. Kasbergen, G. Rutten en J. Zaat, leden; J. van Eijk, methodoloog, en J. Gubbels, statisticus, adviseurs.

CWO in retraite

De Commissie Wetenschappelijk Onderzoek (CWO) van het NHG verbleef op 15 en 16 april in 'Die Hooghe Hoenderbergh' te Groesbeek voor het jaarlijkse studieweekende. In een schitterende ambiance werden tien CWO-leden en zeven huisartsen uit universitaire huisartseninstituten, onder het toezien van NHG-bestuurslid Thomas, aan het werk gezet door de vaste CWO-adviseurs J. van Eijk en J. Gubbels. Het thema voor dit weekende was: het gebruik van statistische toetsen bij twee variabelen (bivariate analyse), waarmee vooral samenhangen of verschillen tussen percentages getoetst kunnen worden. Om het rendement van het weekende zo groot mogelijk te maken, kregen de deelnemers tevoren uittreksels, overzichten, overdrukken en literatuurverwijzingen toegestuurd.

In zijn inleiding legde Van Eijk de nadruk op de volgende begrippen:

- statistisch toetsen: nagaan of de uitslag of uitkomst van een onderzoek in een steekproef, te generaliseren is naar grotere populaties;
- schatten: aangeven dat de werkelijke